

En del normer kring klädstil eller intressen kan vi mer eller mindre frivilligt välja att följa eller inte följa. Sedan finns det andra normer som vi passar in på eller avviker från utan att kunna välja själva. Att uppfylla förväntningar och tillhöra vissa grupper ger fördelar och privilegier som inte alla i samhället får. Ofta uppmärksammas endast normavvikares utsatthet. I denna övning riktas uppmärksamheten istället mot privilegierade gruppers osynliga fördelar. Övningen passar bra att göra både i ungdoms- och vuxengrupper.

Mål: Att bli medveten om de privilegier vissa grupper får i samhället.

Instruktion:

Läs upp frågorna på nästa sida samt ge deltagarna de tre givna svarsalternativen samt ett öppet alternativ. Varje alternativ motsvarar ett hörn i rummet. Deltagarna ska ta ställning till frågorna genom att ställa sig i det hörn som motsvarar deras åsikt. De ska ta ställning till frågan oavsett om de tillhör gruppen eller inte. Gå sedan igenom varje svarsalternativ och låt eleverna motivera och exemplifiera sina ställningstaganden om de vill. Det är tillåtet att byta hörn under övningen. Använd testfrågorna för att förstå hur övningen fungerar. Övningen passar också bra att göra i vuxengrupper.

Att tänka på:

- Det händer ibland att samtalen kommer att handla om problem för de som inte tillhör de grupper som ska diskuteras, t.ex. homosexuella, döva och kvinnor. Försök då att styra tillbaka samtalet till att handla om de fördelar t.ex. heterosexuella, hörande och män har i samhället.
- Gå runt mellan de olika hörnen när eleverna ska motivera sina ställningstaganden. Det kan särskilt ge stöd i de fall en elev är ensam om att välja ett hörn.
- Det händer att diskussionen fastnar kring vilket privilegium som är större än ett annat. Försök att gå vidare och lyfta fler privilegier. Syftet med övningen är inte att fastställa vilket det största privilegiet för normgruppen är utan att diskutera och synliggöra olika privilegier.

Testfråga:

Den största fördelen med att vara X (=ditt yrke) är:

1. Jag får träffa intressanta människor varje dag.
2. Jag utvecklas ständigt både i min yrkesroll och som människa.
3. Jag fyller en viktig samhällsfunktion.
4. Öppet hörn - eget förslag

Frågor:

Den största fördelen vuxna har i samhället är:

1. Att vuxna får vara med och bestämma genom att rösta.
2. Att vuxnas kärlek tas på allvar.
3. Att folk lyssnar på vad vuxna säger.
4. Öppet hörn - eget förslag.

Den största fördelen heterosexuella har i samhället är:

1. Att heterosexuella kan hålla sin partner i handen på stan utan att någon tittar konstigt på dem.
2. Att information om sex- och relationer (t.ex. i skolan) riktar sig till heterosexuella.
3. Att heterosexuella slipper "komma ut" hela tiden.
4. Öppet hörn - eget förslag.

Den största fördelen med att uppfattas som svensk i samhället är:

1. Att det anses självklart att bo i Sverige.
2. Att slippa fördomar om t.ex. kultur och religion.

3. Att ett typiskt svenskt namn och utseende hjälper när en person söker jobb och bostad.
4. Öppet hörn - eget förslag.

Den största fördelen män har i samhället är:

1. Att män oftare får beröm för vad de gör än för hur de ser ut.
2. Att män får högre lön än sina kvinnliga kollegor.
3. Att män sällan utsätts för sexuellt våld och sexuella trakasserier.
4. Öppet hörn - eget förslag.

Den största fördelen hörande har i samhället är:

1. Att hörande enkelt kan ta del av samhällsinformation.
2. Att hörande kan prata med nästan vem som helst utan oro för att inte förstå eller inte bli förstådd.
3. Att hörande lättare kan delta i olika aktiviteter eftersom de är anpassade för hörande.
4. Öppet hörn - eget förslag.

Den största fördelen cispersoner* har i samhället är:

1. Att cispersoner slipper bli ifrågasatta vid passkontroller och när de legitimerar sig.
2. Att det är lätt för cispersoner att välja omklädningsrum och toalett.
3. Att cispersoner inte behöver förklara sin könsidentitet.
4. Öppet hörn - eget förslag.

**Ordet cis är latin för "på samma sida". En cisperson är någon som identifierar sig med sitt biologiska kön (t.ex. någon som föds med en snippa, känner sig som en tjej och uppfattas som en tjej). Förenklat uttryckt är en cisperson en person som inte är en transperson.*

Den största fördelen vita personer har i samhället är:

1. Att det är lätt för vita personer att hitta böcker, leksaker, politiker m.m. som representerar dem.
2. Att vita personer inte behöver oroa sig för att bli stoppade av polisen pga. sin hudfärg.
3. Att slippa höra kränkande antaganden och skämt om vita personer, som t.ex. att vita personer skulle vara mer primitiva än andra.
4. Öppet hörn - eget förslag.

Den största fördelen personer som talar svenska utan brytning har i samhället är:

1. Att personer utan brytning slipper bli tilltalade som barn i kontakt med t.ex. myndigheter och sjukvård.
2. Att det personer utan brytning säger tas på allvar.
3. Att personer utan brytning slipper höra andra driva med ens sätt att prata och bli tillrättavisade när de pratar.
4. Öppet hörn - eget förslag.

Fortsätt diskutera:

- Vilka gemensamma fördelar/privilegier har de grupper som diskuterats?
- Hur kan en person som tillhör en privilegierad grupp ta ansvar för sina fördelar gentemot andra grupper?
- Finns det elever som har fler fördelar än andra? Vad kan lärare göra för att jämna ut dessa skillnader i undervisningssammanhang? (fråga till vuxengrupper)

Tips: Följ gärna upp med övningen Friktion och fördelar där deltagarna får möjlighet att reflektera över egna privilegier och olika grupptillhörigheter.

Inspiration till övningen är hämtad från *O/lika: Interaktiva metoder att använda i arbetet med fördomar, normer och diskriminering*, LSU.